

بسم الله الرحمن الرحيم

مؤلف جزوه زیر را یافت نمودیم لکن مطلب را تصحیح اجمالی کرده و تقدیم می نماییم— جزوات دیگر نیز ارسال می شود

کانال پژوهش یار تحت مدیریت پژوهش مدرسه علمیه امام جعفر صادق (سلام الله علیه) تایباد-خراسان رضوی

<https://eitaa.com/pajouheshyar>

ایستا @pajouheshyar

جزوه کاربردی مختصر درست نویسی

مقدمه

تا زمانی که مسئله قلم و مهارت های آن به صورت ریشه ای، حل نشود، مشکل همچنان ادامه خواهد داشت و خود را با چهره های متفاوتی به ما نشان خواهد داد. هر چه بیشتر با خطنویسی انس گرفته باشیم، دوره درمان قلم نیز افزایش می یابد. غلط نویسی، بیشتر منابع را احاطه کرده است و تضمینی نیست که یک فراگیر بعد از اصلاح اولیه قلم، بدون همت کافی بتواند درست نویسی خود را کاملاً حفظ کند؛ چون فراگیران مجبور هستند منابع درسی و غیردرسی و ترجمه های غیر کارشناسانه و آثار بدون ویرایش را بخوانند و چشم و زبان و قلم شان ممکن است دوباره به غلط نویسی، آلوده شود. به نظر شما چه کار باید کرد؟ به نظر می رسد در درجه اول باید خطاها و لغزشگاه های قلم را بشناسیم. در ادامه به صورت مختصر به این مهم، پرداخته می شود.

برخی از ضرورت مهارت های قلمی برای محققان علوم اسلامی:

۱. برآوردن انتظار همه اقشار از اهل دین؛
۲. پاس داشتن زبان فارسی و جلوگیری از مرگ و افول زبان (مسئولیت-پذیری در باره نماد فرهنگ)
۳. تأثیرگذاری و جذب بیشتر مخاطبان و خوانندگان و افزایش اشتیاق آنها به متون دینی؛
۴. تفهیم اصل مطلب و ادای حق مطلب؛
۵. حفظ ارزش های اسلامی و دفاع از آنها و مبارزه با تهاجم فرهنگی؛
۶. آمادگی برای راه های جدید اطلاع-رسانی؛
۷. نشان دادن روح لطافت در دین (دین زیبا، قلم زیبا)
۸. ماندگاری اثر و همگانی کردن آن؛
۹. تثبیت جایگاه علمی- پژوهشی دانش-پژوهان در جامعه علمی.

یک- وجه وصفی و شرایط آن و فرق آن با حذف باقرینه

وجه وصفی مانند «رفته» گاهی در نقش فعل قرار می-گیرند و به آن «وجه وصفی فعل» گفته می-شود و بعد از آن، باید یکی از افعال معمولی بیاید. مثلا می-نویسیم: «به مسجد رفته، دو رکعت نماز بگزار.» یعنی به مسجد برو و دو رکعت نماز بگزار. به طور کلی استفاده از وجه وصفی به عنوان فعل ضرورتی ندارد. ولی در صورت استفاده، باید چند شرط را رعایت کنیم:

۱. بعد از آن، ویرگول بگذاریم و واو نیاوریم.

۲. فاعل برای وجه وصفی فعلی و فعل معمولی یکسان باشد؛ یعنی فاعل آن دو متنوع و مختلف نباشد.

۳. در هر جمله بیش از یک بار جایز نیست. نمی-توانیم دو بار یا بیشتر پشت سر هم وجه وصفی بیاوریم.

اکنون با توجه و تمرین بیشتر در جملات زیر مهارت خود را تثبیت کنید:

۱. در این فاصله یک دوره کامل تفسیر المیزان را مطالعه کرده و در کلاس‌های مختلف تحت عنوان کلاس تفسیر، بیان شد.

۲. علی، غفلت کرده، پایش آسیب دید.

۳. او درخواست همکاری خود را به اداره تسلیم کرده، رئیس نامه او را امضا کرد.

۴. خطاها را پیدا کرده، با دقت کافی در رفع آنها کوشا باشید.

۵. خطاها را پیدا کرده و رفع کنید.

۶. خطاها را پیدا و رفع کنید.

۷. آمران به معروف و ناهیان از منکر باید در عمل خود اخلاص داشته و پایبند به احکام الهی باشند.

۸. تمام پدران و مادران در طول تاریخ، فرزندان خود را به کارهایی واداشته و از کارهایی نهی کرده‌اند.

۹. اسلام هر سه ویژگی نام برده را کنار هم، جمع می‌کند.

۱۰. کار خود را از پایگاه‌های بسیج، شروع و سپس در سطح مساجد و مدارس و دانشگاه‌ها، گسترش دادم.

۱۱. شغل پدرش کارگر و بسیار زحمتکش بود.

۱۲. مطالب بیان شده، بررسی شدند.

در جمله اول و دوم و سوم، از لحاظ قانون وجه وصفی، غلط رخ داده است؛ زیرا فاعل فعل وجه وصفی و فعل معمولی یکی نیست. همان کسی که مطالعه کرده است، بیان نشد؛ یعنی مطالعه کننده و بیان شونده یکی نیست. همچنین، فاعل غفلت، علی است اما فاعل آسیب دیدن در این جمله از لحاظ دستوری «پا» است. در جمله سوم، تسلیم کننده و امضا کننده نیز دو تا هستند.

جمله چهارم درست است؛ زیرا هم فاعل یکی است و هم بعد از وجه وصفی، ویرگول آمده است. بر خلاف آن، در جمله پنجم که بعد از وجه وصفی واو دیده می-شود، نادرست است.

جمله ششم، اصلا وجه وصفی در آن نیامده است و در اصل «پیدا کنید و رفع کنید» بوده است و بار اول به خاطر قرینه لفظی حذف شده است. جمله هفتم و هشتم نیز از باب حذف با قرینه لفظی اند و مشکلی ندارند.

در جمله نهم، «نام برده» اصلا وجه وصفی فعل نیست؛ چون فقط «جمع می‌کند» فعل این جمله است.

به نظر شما چرا جمله‌های دهم و یازدهم، غلط‌اند. آیا شما نیز قبول دارید که در جمله دوازدهم، نه وجه وصفی فعل داریم و نه حذف با قرینه.

مثالهای دیگر

۱. بعد از وجه وصفی، واو را ترک کرده، ویرگول بگذارید. (درست)
۲. بعد از وجه وصفی، واو را ترک و ویرگول بگذارید. (غلط)
۳. آنها توصیه‌های مربی را جدی گرفته، وجه وصفی را به اندازه کافی، تمرین کردند. (درست)
۴. طلاب در کاربرد وجه وصفی، غفلت کرده، بعد از آن، واو می‌آورند. (درست)
۵. مسئولان معنای «کارگاه» را اشتباه گرفته، ۵۰ نفر را در یک کارگاه جمع کرده بودند. (درست یا غلط؟)
۶. دانش‌پژوهان، جزوه را دریافت کرده، با دقت آن را چند بار، مطالعه کردند. (درست یا غلط؟)

دو- توصیه‌هایی در باره جمله‌سازی

۱. از جملات معترضه، بسیار کم استفاده کرده، آنها را به جملات اصلی، تبدیل کنیم.
۲. بین جمله‌ها از عبارتهای انتقالی مناسب، استفاده کنیم تا به خوبی به هم پیوند داشته باشند. برخی از عبارات انتقالی به این شرح است: البته، با وجود این، در نتیجه، این مطلب، این نکته، این امر، به همین علت، بنابراین، در این صورت، در غیر این صورت، او، وی، آن شخص، آنها، اینها، برای نمونه، مثلا، هر چند، با این حال، همچنین، بدین ترتیب، به هر حال، و ...
۳. با عطف جملات متعدد به وسیله حرف عطف واو و مانند آن، یک زنجیره، درست نکنیم. کسانی که تعدد عطف می‌آورند یا جملات خود را با «که»، «و او» و یا بدون مسندلیه، شروع می‌کنند، در استفاده از عبارات انتقالی، مهارت کافی ندارند. بدون مسندلیه بودن، یکی از ویژگی‌های بیان گفتاری است که در آن به انواع قرینه، اکتفا می‌شود. مثال: انسان باید قلم خود را اصلاح کند. تمرین و ممارست کند. قلم بد به جایی نمی‌رسد. آبروی نویسنده را ضایع می‌کند. [چنان‌که می‌بینید، جمله دوم و چهارم بدون مسندلیه آمدند].
۴. با آوردن جمله‌های طولانی و پایه و پیروهای طولانی و قید و حال و جملات معترضه و مانند آنها، روان و واضح‌نویسی را از دست ندهیم.
۵. بعد از فعل، هیچ چیزی نیاورید. تنمه و تکمله را به جمله جدیدی، تبدیل کنید و یا در جمله قبلی، قبل از فعل بیاورید. مثال: او در جامعه الزهراء قبول شد؛ البته در واحد غیر حضوری. (نادرست)

سه - فاصله گذاری در حروف چینی

۱. قبل از علائم نگارشی (نقطه، نقطه-ویرگول، دو نقطه، علامت سؤال، علامت تعجب) فاصله نگذارید؛ بلکه بعد از آنها، فاصله بگذارید. اگر قبل از علائم فاصله بگذارید، گاهی می بینید که آن علامت به اول سطر بعدی رفته است و این اشتباه است. در آخر سطر، می توان علائم نگارشی داشت، نه در اول سطر.
۲. پرانتز و گیومه و قلاب، مطلب درون خود را بدون هیچ فاصله- در بر می گیرند. از این رو، بعد از بازکردن پرانتز و گیومه یا قلاب، بدون هیچ فاصله ای، مطلب خود را بنویسید و بعد از تمام شدن مطلب، بدون هیچ فاصله ای آنها را ببندید.
۳. در حروف چینی کلماتی از قبیل موارد زیر باید بین آنها یک سوم فاصله قرار دهیم: نامه ی، زحمت کش، بی حجاب، می روم، علمی ام، دانش پژوه، کتاب ها، خانه ای دیدم؛ خانه ی من؛ پایان نامه؛ باخلاق، بامعنویت، بی دین و مانند آنها. برای این کار باید بعد تایپ کلمه اول، دو کلید را با هم بزنید و سپس، قسمت دوم را بنویسید. آن دو کلید، کلید کنترل و کلید خط تیره است.
۴. در بین کلمات مستقل، فاصله کامل را فراموش نکنیم. در غیر این صورت، مثلا «قانون و زن» نوشته و خوانده می شود: «قانون وزن».

چهار - مهارت های بندچینی

بند یا پاراگراف (paragraph) به عنوان واحد پیام رسانی برای خواننده است. هر بند به منزله لقمه های خوارکی است که به او تقدیم می کنید. بنابراین، بندچینی یعنی پیام ها را ابتدا در ذهن تقطیع کنیم و سپس در کتابت یا گفتار با رعایت چینش منطقی و پیوستگی معانی، به همان تقطیع عمل کنیم. واضح است که نگارش متن های پیوسته و طولانی برای مخاطب نیز خسته کننده است. متن بندچینی شده، به خواننده نیز کمک خواهد کرد تا در دریافت پیام های نویسنده به یک نظم ذهنی مناسب عمل نند. بندچینی، بیانگر احترام به وقت مخاطب است. رعایت نظم و انضباط در انتقال پیام ها در گرو بندچینی صحیح است. علاوه بر اینها، صداقت نویسنده در تفکیک سخن خودش از سخنان منقول از دیگران نیز مشخص می شود.

پنج: مهارت استفاده از حروف

۱. برخی تازه کاران «را»ی نشانه مفعول را گاهی دو باره تکرار می کنند؛ به احتمال زیاد، این نویسندگان نوشته خود را بازخوانی نمی کنند یا قدری حافظه شان، ضعیف است. مثال: نکاتی را که دیروز در مورد نویسندگی برای شما بیان شده است را به خوبی یاد بگیرید.
۲. بعضی افراد، واو و که و تا را گاهی خلط می کنند.
مثال درست: حسین رفت و علی آمد. حسین و علی درس خواندند.
درست: کتابی که خریدی، گم شد.
نادرست: یک کتاب به او هدیه دادم که پذیرفت.

تصحیح: یک کتاب به او هدیه دادم و پذیرفت.

مثال برای غلط: در فراخوان مقاله، پژوهشی با عنوان «تأثیر ایمان در دست-یابی به آرامش» ارائه کرد که برتر شد.

تصحیح: ... ارائه کرد و برتر شد.

شش - حشو نویسیم

مثال‌هایی برای حشو زاید: تلاش و کوشش، پرسش و سؤال، تحقیق و پژوهش، حد و حدود، حق و حقوق، صبر و شکیبایی، راضی و خشنود، راضی و خرسند، شیوه و روش، از خداوند طلب یاری می-جویم.

جمله‌ای که با «از آنجا که» و مانند آن شروع می‌شود، ما را از «بنابر این» و مانند آن، بی‌نیاز می‌کند. به جمله زیر توجه کنید: از آنجا که نیمی از افراد جامعه را زنان تشکیل می‌دهند و به فرموده امام خمینی رحمه‌الله علیه: «مردان از دامن زن به معراج می‌رسند»، بنابراین نقش زنان سرنوشت‌ساز است. (نادرست)

هفت - فصل و وصل

۱. فصل و وصل‌ها از یک قواعدی پیروی می‌کنند؛ هر چند که استثناهایی دارند و در بین ادبا در مورد آن‌ها، وحدت نظریه، وجود ندارد. فرهنگستان ادب فارسی با تدوین کتابی به نام «دستور خط فارسی» تا حدی این مشکل را رفع کرده است. [کلماتی مانند آنکه، اینکه، آنجا، اینجا و آنچه، طبق فرهنگستان وصل نوشته می‌شوند و «ها»ی جمع، به هر دو وجه (فصل و وصل) جایز دانسته شد. برای اطلاعات کامل‌تر در باره فصل و وصل و ضوابط مربوط به آن، به همان منبع (دستور خط فارسی) مراجعه کنید.] نکته مهم این است که از نظر فصل و وصل باید در سراسر نوشتار وحدت رویه داشت.

۲. به هر حال، این کلمات نباید وصل نوشته شوند: رسول‌خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، اهل بیت علیهم السلام، آنحضرت، ولیعصر، میرفتم، می‌آید، میشود، حضرتعالی، جنابعالی، حقتعالی، انشاء الله، آنرا، اینرا.

نکات متفرقه دیگر

۱. گرت‌برداری از عربی نکنیم مانند: تطابق موصوف و صفت مانند ایرادات وارده، موفقیت‌های حاصله.

۲. پیش و پس از بدل، ویرگول (،) مناسب است. مثال: «معجزه جاودانه اسلام، قرآن، بزرگ‌ترین عامل تربیت انسان است.» همچنین، قبل و بعد از جمله معترضه، دو خط تیره می‌گذاریم. مثال: «قرآن - که یکی از مهم‌ترین معجزات الهی است، بزرگ‌ترین عامل تربیت انسان است.»

۳. در تقطیع پایان سطر، نمی‌توان هر گونه عمل کرد؛ مثلاً نمی‌توان در پایان یک سطر «مو» بنویسیم و «فقیه» را به ابتدای سطر بعد ببریم.

۴. مثال برای ابهام: «زنان مبادا اجازه دهند این ارثیه (حجاب) با ارزش حضرت زهرا (س) را دشمنان از بین ببرند. وقتی این کار صورت گیرد، آن‌ها به هدف اصلی خود خواهند رسید.» در این مثال، مرجع «این» و «آن‌ها» با صراحت معلوم نیست.

۵. در کلمه «بایستاد» که همزه مکسور است، الف حذف نمی‌شود. کلمه «بیفتاد» که قبل از آمدن «ب»، همزه مضموم بود، درست است.

۶. مثال برای ابهام: هر گاه لازم باشد از استاد یاری بخواهند تا... [اگر دست‌نویس باشد و فاصله‌ها رعایت نشود، ابهام رخ می‌دهد].

۷. یک غلط معنایی: او ورود خود را به حوزه از عنایات خاص حضرت حق تعالی می‌داند که با هیچ زبانی خود را شکرگزار این عنایات نمی‌داند.

۸. تتابع اضافات غلط است. مثال: پایین‌ترین سطح هرم عوامل بی‌فایده بودن برخی کارگاه‌های نویسندگی این است که... (نادرست).

۹. هیچ کدام، هیچ یک، هر یک، هر کس، مفرد است و فعل آن‌ها هم باید مفرد باشد. برخی کتب دستوری نوشته‌اند که (کدام) در عبارت «هیچ کدام» غلط است.

۱۰. بین مسند و فعل ربطی فاصله ایجاد نکنیم. مثال: او مشغول به تحصیل در سطح ۳ است. (غلط)

۱۱. بین اجزای فعل مرکب فاصله قرار ندهید. افعال مرکب مانند: انتظار داشتن، رفتار کردن، تشویق کردن، انتقاد کردن.

۱۲. در موارد جایز الوجهین باید وحدت رویه داشته باشیم؛ مثلاً در «یا» میانجی و علامت جمع با «ها».

تمرینات

جمله‌های زیر چه مشکلی دارند.

۱. کسانی که کار به سزا نکنند، به سزای اعمال خود می‌رسند.

۲. تمام سعی خود را کرد تا آنرا بدست آورد.

۳. تصمیم به شرکت در کنکور سراسری گرفت.

۴. او علاقمند به تدریس نیز می‌باشد.

۵. او همچنین به تدریس صرف و نحو مقدماتی در خارج حوزه مشغول است.

۶. بند زیر را اصلاح کنید:

۷. پدر و مادر باید بدانند که با ایجاد یک تعامل درست و منطقی بین مسئولیت‌ها و وظایف امور خانه و خانواده می‌توانند

به نوجوانان خویش کمک بنمایند که با برقراری یک پل ارتباطی؛ این فاصله هر روز بیشتر نشود